

Deres Péter A kör bezárult

Cs. Szabó László:
Hősök és antihősök
(Színházi esszék és kritikák)
Szerkesztette Szokolczay Lajos,
Budapest, MMA Kiadó, 2020,
500 oldal

■ A Magyar Művészeti Akadémia 2018-ban indította el Cs. Szabó László-sorozatát. Az első kötet, a *Hazajáró lélek* a szerző irodalmi, a 2019-es *Útrahívó* a képzőművészeti, a legfrissebb, 2020-as *Hősök és antihősök* pedig Cs. Szabó színházi esszéit és kritikáit gyűjtötte össze. Az utóbbi anyagát az *Új Látóhatárban*, az *Irodalmi Újságban*, a *Katolikus Szemlében*, a *Magyar Műhelyben* és természetesen a korábbi esszékötetekben (elsősorban a *Shakespeare*-ben) már megjelent írások adják. Nem első közlésű szövegek tehát, mégis hiánypótlónak mondanám az MMA új antológiáját, ugyanis ilyen alapos, értő válogatás eddig nem született Cs. Szabó színházi esszéiből. Szokolczay Lajos szerkesztése nemcsak attól „kíméli meg” az olvasót, hogy különböző kötetekből kelljen összegyűjtenie a Cs. Szabó-univerzum darabjait, hanem korrigálja is a korábbi megjelenések hibáit: hiányos hivatkozásokat pótol, földrajzi és személyneveket javít, rövid megjegyzéseket tesz, tipográfiailag egységesít, de tartalmi és stilisztikai beavatkozásokat – nagyon helyesen! – sehol sem hajt végre.

Ráadásul végre dramaturgiailag is helyükre kerülnek Cs. Szabó színházi esszéi, amennyiben Szokolczay tematikus egységekbe és nem születési vagy megjelenési időrendbe sorolja az írásokat. Így történhet meg például, hogy a *Zuboly igazsága* című, a középkori angol misztériumjátékokról szóló tanulmány már nem a Shakespeare-blokkot erősíti (ahová első pillantásra jobban illene), hanem átkerül a következő, nemzetközi színháztörténeti fejezetbe, az olasz Eduardo De Filippóról vagy épp az ír Edna O'Brienről szóló elemzés mellé. És ebben a rendszerezésben tényleg van szerkesztői logika: Cs. Szabó híres misztériumjáték-tanulmánya ugyanis univerzális merítésű; következtetései nem csupán Shakespeare-ről s kortársairól, azaz az Erzsébet-kori színházról állítanak fontosakat, hanem a világszínház újkori

történetének számos kérdését, dilemmáját is tisztázzák. A középkori misztériumjátékok nemcsak Shakespeare-nek, Marlowe-nak, Johnsonnak kínálnak kiapadhatatlan forrást, hanem a commedia dell'artének, a francia komédiának, a spanyol aranykor színházának stb. is – persze mindegyiknek megvan a maga nemzeti misztériumjáték-hagyománya. Miként az is kétségtelen, hogy a mi misztériumjátékaink is jelentős hatást gyakoroltak XIX., majd – áttételesen – XX. századi színház- és drámatörténetünk alakulására.

Az első blokk (*A szűz és a szuka*) a legrövidebb. Talán meg is lep első látásra, hogy a közismerten görögrajongó Cs. Szabónak milyen kevés kifejezetten antik görög színházi tárgyú tanulmánya van: Aiszkhülosz *Perzsákjáról*, Euripidész *Hekabéjáról* és Arisztophanész *A békák* című komédiájáról. „Kilóra” valóban könnyű, de fajsúlyra annál nehezebb ez a három szöveg, mert Cs. Szabó ezekben sem csupán az adott témáról, drámáról, előadásról ír. A *Perzsák* apropóját az athéni Művész Színház londoni fesztivál-előadása adja. Cs. Szabó alaposan végig is elemzi Karolus Koun rítushoz visszataláló rendezését, annak ritmizálását, szövegkezelését, színészvezetését stb., de érezzük, hogy az esztétát jobban érdekli Aiszkhülosz (meg Euripidész, Arisztophanész, sőt, akár Zrínyi Miklós) politikai filozófiája, a görög–perzsa háborúk és egyáltalán az Kr. e. V. század társadalom- és kultúrtörténete. „Cs. Szabó László esszéiről módszerének egyik sajátos jegye, hogy a történelmi tabló felvázolásával közeledik a mű felé. A történetiség látószögéből elemzi az alkotást. Ezzel megteremtí a vizsgált jelenség történeti hátterét, kidomborítja a kor eszmei és társadalmi erővonalait.”¹

Mindig ez van – mondhatnánk. Először Cs. Szabó a zse-ni önkényével választ magának egy témát, mert ő valóban megteheti, hogy ne a téma találja meg őt. Cs. Szabó csak arról ír, ami tényleg érdekli. Több is ez nála pusztán érdeklődésnél: az „azonnal a dolog mélyére akarok látni” már-már kamaszos lelkesedése. Műveit ez a hevület tartja örökifjan; ettől érezzük mi, második olvasók, hogy mindig ugyanazzal a frissességgel mesél, és ettől lesznek maguk a textusok is elévülhetetlenek. Afféle dupla személyesség ez: az alkotót is, alkotását is élteti.

Tehát Cs. Szabó témát választ, aztán mesélni kezd. Szokolczay Lajos szókapcsolatával: „tüneményesen mesél”.² Már a kötelező köröket (a szerző életrajzát, a mű szinopszist, az alapvető háttér-információkat) sem csupán letudja, hanem szinte novellává kerekíti azokat. A száraz lexikonszócikk életre kel; a két és fél ezer évvel ezelőtti, több réteg alatt szunnyadó városok fölél-rednek, az épületek falai tapinthatókká válnak, a piacon a haj-nali halászsákmány szaga csapja meg az orrunkat...

De tájfestésnél, környezetrajznál is erősebb, hatásosabb Cs. Szabó emberábrázolása; talán itt a legtehetségesebb író. Mert a jó szerző tudja: emberek bemutatásánál nem elég a

fantázia, a víziók, a művészi forma, stílus stb., amik csupán a karakter keretezésére alkalmasak. A személyiség hiteles megragadása legalább annyira agymunka, mint érzéki beleélés. Ott gondolkodónak, filozófusnak, tudósnak, pszichológusnak is kell lenni. „Tűzközelben”, a szubjektivitás küszöbén tudni kell objektívnek maradni. Nemcsak az írók; a képzőművészek, festők, szobrászok, filmesek stb. is tudják ezt – általában ez jelenti a különbséget két Mária-, két juhászbojtár- vagy puttóábrázolás között. A néző pedig nem ostoba; meg tudja különböztetni, hogy melyik Mária réved kifejezéstelenül a távolba, s melyik figyel minket az értelem csillogásával a szemében. És az olvasó is megérzi, ha egy perzsa katona csak céltalanul lézeng Szalamisznál az ezer statiszta közt, vagy úgy viselkedik, mint egy élő ember, aki, mondjuk, retteg. Érdekes paradoxona ez az alkotásnak: az aggyal – látszólag – felfoghatatlan lélek megragadásához bizony agyalni kell!

Kézenfekvő Cs. Szabó esszéit a kisprózához hasonlítani; maga is így nyilatkozik Márton Lászlónak és Papp Tibornak a *Magyar Műhely* remek életútinterjújában: „írtam-e valaha mást, mint novellát?”³ Illetve: „az esszét is a novellaíró írja. Soha nem tudtam a novellaíró bőréből kibújni, a lírikus novellaíró bőréből. Még akkor sem, amikor a legjellegzetesebb esszéimet írtam... [Novella és esszé között] a különbség csak az, hogy esszét írni könnyebb. Ez furcsán hangzik, mert látszólag nagyobb felkészültséget igényel, úgy értem, nagyobb utánjárást, nagyobb szerkesztési feladatokat. Ez igaz. De esszét írni olyan, mint egy szilárd céltáblára löni. Vagy beletalálsz a feketébe, vagy a fekete köré tudsz löni, több évtizedes gyakorlattal. Novellát írni, verset írni – regényt nem írtam, tehát arról nem tudok beszélni –, ahhoz kegyelmi állapot kell. Fölröppen egy madár, és oda kell löni, és vagy eltalálsz, vagy nem. Ez a döntő különbség. Tehát novellát ma is sokkal nagyobb lámpalázzal írok – nem beszélve a prózaversekről, amelyekkel szintén kísérletezem –, mint esszét. Az esszénél tudom, mi az elmondandó, mit kell végiggondolnom, hogyan kell megszerkesztenem. Kicsi a kockázat. Nem jelenti azt, hogy nem izgat a műfaj, de kisebb a kockázat, mint a novellánál.”⁴

Figyelemre méltó műhelytitkok derülnek ki ebből az idézetből: például az, amit az ember sejt is Cs. Szabó olvasása közben, hogy szerzőnk könnyen ír esszét. Ő ezt elsősorban a több évtizedes gyakorlattal, illetve az esszé viszonylag világos szabályaival, logikus építkezésével-szerkezetével („szilárd céltábla”) magyarázza, pedig tudja-érzi (és mi is tudjuk), hogy esszéírói könnyedsége, nagyvonalúsága is a novellaírói képességével függ össze. Csak ezt szerényen elhallgatja, a szépírói lámpaláz leple alá bújtatja. Hiszen mégsem mondhatja ki ő maga, hogy „tehetséges író vagyok”, pedig ez a helyzet. Tény. Ugyanis Cs. Szabónál e kettő, esszé és novella egyszerűen nem tud meglenni a másik nélkül; összenőnek,

formailag, stílusosan, írástechnikailag és a szellemiségüket, filozófiájukat tekintve is feltételezik egymást. Egy műfajjá válnak. Egylényegűvé.

Cs. Szabó esszéinek ugyancsak jellemző vonása a novellisztikusság mellett az aktualitás. Nincs ebben semmi ördögtől való: Cs. Szabó fogékony az (aktuál)politikára, „történetfilozófiai értelemben homo politicus” alkat.⁵ Maga is bevallja: „csak azok a történelmi helyzetek izgatnak novella és hangjáték írása közben, amelyekben felismertem a mai élet félelmeinek, borzalmainak az előzményeit”.⁶ Különösen igaz ez az esszéire. Hogy csak két példát hozzunk: „Szalamisz után a perzsaelenes konföderáció fokozatosan átalakult Athén tengeri birodalmává. A legaggasztóbb formában. Ahová csak elért a kezük, minden eszközzel, akár polgárháborúval is saját pártjukat juttatták uralomra. Az ötödik hadoszlop hatalomátvételének kora ez, évtizedekre rendszeresített prágai puccs”⁷ – írja a *Perzsákban*, 1965-ben. Illetve: „a hanyatló demokrácia kegyetlenkedő kapkodásaival is jobb volt a többi kormányformánál. A népgyűlés s az esküdtszék tagjainak nagyobbik fele egyénileg változatlanul helytállt a perzsaverő nagyapák erényeiért, szemben a kalandor, szétzüllött, »királypárti« arisztokráciával. Amazok közül Spárta quislingje [Vidkun Quisling norvég szélsőjobbaldali miniszterelnökről van szó] volt a legtöbb. Ebben a légkörben adták elő *A békákat*. Debrecen be van kerítve, Kossuth kivégeztette Görgeyt, a békepártot száműzték. S akkor egy komédiaíró, Kossuthot és Madarászt sem kímélve, a Nagytemplom szomszédságában, egy szabadtéri színpadon kegyelmet kér a békepárti Kemény Zsigmondoknak. Mert ők a becsülni való polgárok”⁸ – olvassuk Arisztophanész *A békák* című komédiájáról írt esszéjében.

Szinte bármelyik szövegéből idézhetnénk ilyesféle aktuális célzást, összevetést, kikacsintást. Jellemző, hogy bármennyire világos és kristálytiszt Cs. Szabó történelmi fókusza, a 30-as, 40-es években mégis rásütötték, hogy nem veszi észre a történelem mélyén munkáló erők mozgásait, a valóság elől az esztétikumba menekül. Sic! – mondhatnánk. Pedig Cs. Szabó műelemzései majdnem mindig korának analízisei is. Csak akkor nem azok, ha ő nem akarja; ha valóban izgalmasabb, elemzésre méltóbb számára a választott mű esztétikuma, stílus, dramaturgiai stb. egyedisége, mint parabolisztikus üzenete. Az kevés, hogy Cs. Szabó magabiztosan mozog a történettudományban, bizonyos korszakoknak egyenesen professzora – s itt nem csupán az évszámok ismeretéről, sokkal inkább az összefüggések, a történelmi ciklikusság felismerésének a képességéről van szó. Sőt, az adatok nem is érdeklik őt igazán, bátran bevallja, ha valamire nem pontosan emlékszik. Fontosabb számára „a nagy egész” logikája. „Cs. Szabónak mindig az egészről van mondanivalója” – írja P. Müller Péter.⁹

Közismert, hogy történetfilozófiájában különösen meghatározó periódus a XVI. század, vagyis az újkori gondolkodás, látásmód és magatartás kijegecesedésének időszaka. Még az antiknál is jobban kedveli ezt az időszakot, Shakespeare korát; közelebb érzi magához – és korántsem csak időben. Az Erzsébet-kor(i színház) kiválóan alkalmas arra, hogy az egyén, a hatalom és a világ egymáshoz való viszonyát vizsgáljuk, modellezzük rajta.

Az antológia legterjedelmesebb, második része (*A világrend költője*) a Shakespeare-tanulmányokat gyűjti össze. Tudjuk, 1987-ben már megjelent egy kötet ezekből az esszékből, mégpedig Cs. Szabó saját iránymutatásai alapján. 1984 szeptemberében még meg tudta mutatni a Gondolat Kiadó szerkesztőjének a befejezés előtt álló kéziratot, de a könyv megjelenését már nem érthette meg. Egri Péter és Maller Sándor természetesen elvégezte ugyanazokat a lektori-szerkesztői feladatokat, amiket Szokolczay Lajos – tévedéseket igazítottak, filológiai hiányokat (idézett drámarészletek pontos helye, fordítók neve stb.) pótoltak, lábjegyzeteltek –, ám három évtized alatt ezeknek a munkáknak a frissítése is szükségessé vált. Ahogy a tanulmányunk elején már említett tematikai, dramaturgiai, gondolati árnyalás, újragondolás is. Ezért nem ugyanaz például a Shakespeare-darabok sorrendje a két antológiában. Szokolczay helyesen ismeri fel például, hogy a *Titus Andronicusról* szóló, *Vágóhíd* című esszé után logikusabb a *VI. Henrikről* és *III. Richárdról* szólót beilleszteni (*A szent király és a vadkan*), s nem egyenesen ráfutni a *Tévedések vígjátékára*, mert így a *Titusban* felvetett, a diktatúrák természetét boncolgató gondolatmenet a két királydráma kapcsán is tovább vizsgálható. (És az is tény, hogy a *VI. Henrik* meg a *III. Richárd* megírása időben is közelebb van a *Titushoz*.)

Okos szerkesztői-dramaturgi húzás a *Hamlet*, az *Othello* és a *Coriolanus* egymás után sorolása is. Egyrészt így igen plasztikus, többperspektívájú képet kaphatunk a bosszúdráma műfajáról, másrészt tételezhető bizonyos morálfilozófiai logika is a három mű között. De ezeknél sokkal izgalmasabb az a pszichés folyamat, ami nemcsak a címszereplőkben, hanem Cs. Szabó szerint magában a költőben, Shakespeareben is lejátszódott a három dráma születése közt eltelt nagyjából nyolc év alatt. Mert talán e három drámán mérhető le legjobban a szerző „bölcslése”, szellem(iségbeli) érése, amely természetesen sok-sok magánéleti helyzetnek, sikernek és kudarcnak is a következménye.

Vajon mi érdekli Cs. Szabót ennyire Shakespeare-ben? Egyrészt nyilván mindaz, amikről más esszéi kapcsán már szót ejtettünk: a drámaíró korának története és politikai filozófiája, illetve ezek hatása Cs. Szabó saját korára és hazájára. Az ember-ábrázolás pszichológiai aspektusai. A hősök morális dilemmái. Az univerzális kérdések (egyén és hatalom viszonya stb.).

Ám Shakespeare kapcsán figyelemre méltó, hogy mennyire foglalkoztatják dramaturgiai, poétikai, műfajspecifikus, fordítáesztétikai kérdések is. Aiszkhülosz vagy Arisztophanész verselésénél nem sokat időzik, Shakespeare költői gyöngyszemeitől viszont alig tud szabadulni, és olykor szinte gyermeki örömmel fedez fel egy bravúros fordulatot, ezért sokat és szívesen idéz az eredeti szövegekből. „Végtére is Shakespeare mindenekelőtt költő volt, nem pedig politikus vagy filozófus” – vallja.¹⁰ De a suta félrefordítások sem kerülnek el éles szemét. Túl jól ismeri az angol nyelvet, Shakespeare-t, és túlságosan fejlett a művészi érzéke, ízlése (hiszen mondtuk: kiváló szépíró is!), hogy ne hagyja szó nélkül a gyengeségeket. Ha kell, ridegen tényszerű (ma úgy mondanánk: profi), de sohasem sértő. Egyébként sem szívesen ítélkezik. Az értékelésről ő maga írja: „degenkedem a romantikától, hajdan újjászületett irodalmunk nagy szavaitól dicséret s rosszállás dolgában egyaránt.”¹¹

Hogy mennyire játszópajtása, kedvence, sajátja, már-már alteregója Shakespeare, arról álljon itt egy idézet a *Titus Andronicus*-esszéjéből: „Lucius Seneca, a római bölc, tragédiaköltő, enciklopédikus író első hispániai alapításukon, Cordubában, a mai Córdobában született. Athéni és alexandriai elmeccsiszolóktól szerzett széles tudásával s aggályosan filozofikus észjárással az Udvarnál elért szerencsés nagy érvényesülése után egy szunnyadó szadista szörnyeteg, Néró jótékony, mert fékező árnyéka nyolc éven át, világbirodalmának cím nélküli egyik fősáfárja, később ókeresztények szemében tiszteletbeli szent, hiedelmük szerint talán hajdani hittestvér, Pál apostol lélekpárja, s végül a szertelen szellemi mohósággal fogyasztó reneszánszban újra fölfedezett irodalmi mérték, ízlésköltő, tudatlan vagy félművelt tollragókat megszügyenítő, legfelső ítélőszék – Seneca, mondom, a nagy híró és tüneményesen fogalmazó, bár eléggé felszínes bölc, éppolyan hibás öntésű, tökéletlen ember volt, mint akármelyik más halandó.”¹² Világos, hogy Cs. Szabó itt igen nagy kedvét leli az írásban, már-már orgiasztikusan élvezzi, játszik a szavakkal (alliterál!) – még a tőle megszokottnál is barokkosabb mértékben. Témája (itt Seneca) megelevenedik, irodalmi szereplővé válik, egy novellahős jellemvonásait ölti. Cs. Szabó a Shakespeare-esszéikben olyasmit kíván nyújtani az olvasójának, mint Shakespeare a drámája olvasójának: művészi élményt. Persze, az esszé befogadói hatásmechanizmusai nagyon mások – esszéből sosem lesz dráma, mondhatnánk –, de Cs. Szabó azért megkísérli a lehetetlent: katarzist ébreszteni egy alapvetően tudományos műben. Abszurd ötlet, de zseniális. Nem is igen próbálható ki máson, csak a nyilvánvalóan zseniális alapanyagokon, elsősorban Shakespeare-en.

A kötet harmadik részének (*Törékeny bohóc*) vizsgált szerzőinél, Eduardo De Filippónál, Virginia Woolfnál, Thomas Middletonnál stb. nem is lobog ilyen magas lángon. Őket is szereti, s kiváló íróknak tartja, de „csak” esszét ír hozzájuk, nem „szerelmi vallomást”. Ám még ezekben is képes addig forgatni-boncolgatni az adott témát, hogy előbb-utóbb csak felbukkan ott az avoni hattyú is. Például *A hús láthatatlan* című esszében, ami – látszólag – Thomas Middleton és William Rowley *The Changeling* (*Átváltozások*) című darabjáról szól, de valójában ez is Shakespeare-ről. És áttételesen persze minden Cs. Szabó Lászlóról. A kör bezárult.

Épp ez a Magyar Művészeti Akadémia Cs. Szabó-kötetének a legnagyobb leleménye: a személyiség-kör kikerekítése, majd – kellőképp szimbolikus – bezárása. Cs. Szabó László (barátoknak csak: Csé) portréja nem volna teljes a lelkes kamasz Shakespeare iránti rajongása, az olvasott, tudós férfi görögök iránti kíváncsisága, majd az immár idősödő férfi Shakespeare-t újra felfedező bölcsessége nélkül. S ez utóbbi élmény a legizgalmasabb, legmaradandóbb és – mint írtuk – leginkább jelképes: Cs. Szabó úgy búcsúzik el az árnyékvilágtól, hogy visszatér Shakespeare-hez. Az ő Krisztusához. Sajtó alá ugyan már nem rendezheti, ezért inkább „elviszi magával”.

Vajon véletlen, hogy Szokolczay Lajos kötetet záró tanulmányának ez az utolsó mondata: „Zavartalanul figyelhettem Shakespeare szavaira”?¹³

JEGYZETEK

- 1 FÁBIÁN Ernő: *A valóság tükre = Mikes International. In memoriam Cs. Szabó László*. Hága, Mikes International Alapítvány, 2005. július–szeptember, 28.
- 2 SZAKOLCZAY Lajos: „Több mint világ, színpad”. Cs. Szabó László *színházi esszéiről* = CS. SZABÓ László: *Hősök és antihősök. Színházi esszék és kritikák*. Bp., MMA Kiadó, 2020, 481.
- 3 PAPP Tibor: Cs. Szabó László *ünnepi Megkönyvézése = Kortárs*, 2014, 2. sz.
http://epa.oszk.hu/00300/00381/00189/EPA00381_kortars_2014_02_22658.htm
- 4 Uo.
- 5 FÁBIÁN: *i. m.* (2005), 33.
- 6 PAPP: *i. m.* (2014)
- 7 CS. SZABÓ László: *Perzsák* = CS. SZABÓ: *i. m.* (2020), 19.
- 8 CS. SZABÓ László: *Szép fáról még függni is szebb* = Uo., 37.
- 9 P. MÜLLER Péter: *A világrend költője = Híd*, 1988, 5. sz., 692.
- 10 FÁBIÁN: *i. m.* (2015), 32.
- 11 P. MÜLLER: *i. m.* (1988), 692.
- 12 CS. SZABÓ László: *Vágóhíd* = CS. SZABÓ: *i. m.* (2020), 77.
- 13 SZAKOLCZAY: *i. m.* (2020), 493.

Falusi Márton

A szexitől a fenségesig

Thomas Leddy: *Rendkívüli és mindennapi. A hétköznapi élet esztétikája*

Fordította Pápay György,
Budapest, MMA Kiadó, 2020,
388 oldal

■ Éppen a *Magyar Művészetnek* készítettem ismertetőt Giovanni Matteucci 2018-ban publikált értekezéséről, amely a hétköznapi esztétika mint önálló diszciplína mibenlétét tanulmányozta (*Hétköznapi esztétika és esztétizálódás: reflexivitás a percepcióban*, 2019/1. szám). Matteucci, számba véve az ezzel foglalkozó kutatókat, Thomas Leddy elméletét tartotta a legkérleltetebbnak, mondván, ő a hétköznapi élet „esztétizálódását” nem azonosítja a termékesítés, az árufetisizmus intellektuálisan kétségtelenül alacsonyabb rendű minőségével, hanem a percepcióban kívánja megragadni a fogyasztás közvetlenségének és a reflexivitás közvetítettségének dialektikus viszonyát. Elkerülve, hogy a relativizmusba csúszunk vissza, annak a sajátos megkülönböztető jegynek a nyomára kell bukkannunk, amely csakis az esztétikai percepcióhoz tartozik, jóllehet nincsen esszenciális ismerve, hiszen az esztétikai predikátumok nem konstituálnak egy határozott, változatlan és autonóm szótárat vagy nyelvjáratot. Ez a megközelítés termékenyen állítja elő és megejtő pontossággal tárgyalja az esztétikai tapasztalat mai dilemmáit, ezért pártoltam olyannyira, hogy Leddy szintetizáló műve az MMA Kiadó *Pars pro toto* című sorozatában magyarul is napvilágot lásson. Emellett a Richard Rorty politikai filozófiájáról monográfiát író Pápay György kitűnő fordítása tanúskodik arról, hogy a *Rendkívüli és mindennapi* az analitikus filozófia írásmódjának az e téren járatlan olvasókat is megszólító afféle propedeutikája.

Leddy a hétköznapi esztétikát az esztétika egyik új irányaként jelöli ki: „a természet és a művészet esztétikája tehát nem képes lefedni az esztétika egészének területét, hiába vannak törekvések mindkettő hatókörének kiterjesztésére” (15.). Kérdés, hogy amikor a hétköznapi esztétika tulajdonságait hozzuk szóba, amelyekre sem a természet, sem a művészet nem terjeszti ki illetékességi körét, milyen fajta dolgokról beszélünk. A tudományág egyik